

Sprawa C-281/22**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem****Data wpływu:**

25 kwietnia 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberlandesgericht Wien (Austria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

8 kwietnia 2022 r.

Podejrzani i wnoszący zażalenia:

G.K.

B.O.D. GmbH

S.L.

Przedmiot postępowania głównego

Zażalenia na postanowienia organu sądowego wyrażające zgodę na decyzję austriackiego delegowanego prokuratora europejskiego o przeszukaniu lokali mieszkalnych i handlowych wnoszących zażalenia i o zabezpieczeniu

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, w szczególności art. 31 ust. 3 akapit pierwszy i art. 32 rozporządzenia Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej; art. 267 TFUE

Pytania prejudycjalne

1. Czy prawo Unii, w szczególności art. 31 ust. 3 akapit pierwszy i art. 32 rozporządzenia Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r.

wdrażającego wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że w przypadku transgranicznych postępowań przygotowawczych, jeżeli do przeprowadzenia czynności w państwie członkowskim, w którym działa pomocniczy delegowany prokurator europejski, konieczna jest zgoda organu sądowego, muszą zostać zbadane wszystkie materialne aspekty, takie jak karalność, podejrzenie popełnienia przestępstwa, konieczność i proporcjonalność?

2. Czy przy badaniu należy uwzględnić, czy dopuszczalność czynności została już zbadana przez sąd w państwie członkowskim, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę, zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego?

3. W razie udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi przeczącej lub na pytanie drugie odpowiedzi twierdzącej: w jakim zakresie kontrola sądowa powinna mieć miejsce w państwie członkowskim, w którym działa pomocniczy delegowany prokurator europejski?

Przywołane przepisy prawa Unii

Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (zwane dalej „rozporządzeniem 2017/1939”); w szczególności art. 30, art. 31, art. 32, art. 42, motywy 72 i 73

Przywołane przepisy prawa krajowego

Bundesgesetzes zur Durchführung der Europäischen Staatsanwaltschaft (federalna ustawa wykonawcza w sprawie prokuratury europejskiej, zwana dalej „EUSTa-DG”); w szczególności § 11 ust. 2

(austriacki) Strafprozessordnung (kodeks postępowania karnego, zwany dalej „StPO”); w szczególności § 117, § 119, § 120

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 Prokuratura Europejska prowadzi postępowania przygotowawcze w Republice Federalnej Niemiec (Monachium) za pośrednictwem delegowanego prokuratora europejskiego prowadzącego sprawę – m.in. – przeciwko G.K., S.L. i B.O.D GmbH dotyczące art. 3 ust. 2 lit. a) i c) dyrektywy 2017/1371; § 370 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 3 oraz § 373 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 Abgabenordnung (niemieckiej ordynacji podatkowej); § 129 Strafgesetzbuch (niemieckiego kodeksu karnego). Wymienione podmioty są podejrzane o obejście przepisów celnych Unii poprzez podanie fałszywych informacji przy przywozie białego (pochodzenia

amerykańskiego) do Unii Europejskiej i spowodowanie w ten sposób łącznej szkody w wysokości około 1 295 000 EUR.

- 2 W dniu 9 listopada 2021 r. austriacki delegowany prokurator europejski wydał w ramach tych postępowań przygotowawczych zgodnie z art. 31 rozporządzenia 2017/1939 w pkt I nakaz przeszukania lokali mieszkalnych i handlowych podejrzanego przedsiębiorstwa BOD GmbH tudzież podejrzanego G.K pod adresem M. (Landesgericht Korneuburg [sąd krajowy w Korneuburgu]), lokali handlowych podejrzanego przedsiębiorstwa B.O.D. GmbH pod adresem K. (Landesgericht Krems an der Donau [sąd krajowy w Krems nad Dunajem]), lokali mieszkalnych podejrzanego G.K. pod adresem R. i lokali mieszkalnych podejrzanego S.L. pod adresem adres S. (Landesgericht Wiener Neustadt [sąd krajowy Wiener Neustadt]) oraz lokali handlowych podejrzanego przedsiębiorstwa B.O.D. GmbH tudzież jego „spółki dominującej” B.O.D. s.r.o & Co KS pod adresem S. (Landesgericht für Strafsachen Wien (sąd krajowy ds. karnych w Wiedniu), wystąpił do właściwych sądów krajowych, wskazanych powyżej, orzekających w składzie jednoosobowym, o udzielenie zgody na rzeczzone przeszukanie i nakazał w pkt II zabezpieczenie dokumentów zamówienia i zlecenia, ksiąg rachunkowych, korespondencji i odpowiedniego sprzętu komputerowego lub nośników danych itp.
- 3 Właściwe w danym przypadku sądy, orzekające w składzie jednoosobowym, wydały zgodę na przeszukanie na podstawie decyzji pomocniczego delegowanego prokuratora europejskiego w odniesieniu do mających identyczne brzmienie nakazów wydanych w pkt I z podanych tam powodów.
- 4 Pomocniczy delegowany prokurator europejski wydał w każdym przypadku decyzję o faktycznym przeprowadzeniu przeszukań pomieszczeń, które zostały następnie wykonane przez właściwy organ finansowy.
- 5 Według nakazów prokuratury, których treść jest identyczna, z wyjątkiem miejsca prowadzenia śledztwa i osób, których dotyczą, istnieje podejrzenie popełnienia następującego przestępstwa:

„Prokuratura Europejska prowadzi pod sygnaturą 1.000080/2021 za pośrednictwem delegowanego prokuratora europejskiego w Niemczech postępowanie przygotowawcze w sprawie podejrzenia o ciągłe uchylanie się od obowiązku podatkowego na dużą skalę oraz członkostwo w organizacji przestępczej mającej na celu uchylanie się od obowiązku podatkowego zgodnie z § 370 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 3 oraz § 373 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 Abgabenordnung (niemieckiej ordynacji podatkowej) oraz § 129 StGB (niemieckiego kodeksu karnego). Zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami zorganizowana grupa przestępcza stworzyła szeroko zakrojony system importu biodiesla z Bośni i Hercegowiny do UE, który został rzekomo wyprodukowany ze zużytego oleju spożywczego lokalnego przedsiębiorstwa S.E.D.O.O. Ten »zużyty olej spożywczy« został rzekomo wcześniej sprowadzony do Bośni i Hercegowiny z USA. W rzeczywistości ten biodiesel został już wyprodukowany w USA bez żadnych

pośrednich etapów przetwarzania lub produkcji w Bośni i Hercegowinie. W wielu przypadkach (patrz poniżej) spółki Grupy B.O. zawarły umowy z S.E.D.O.O. dotyczące zakupu i importu biodiesla »wyprodukowanego w Bośni i Hercegowinie«, a wspomniana grupa chwaliła się na swojej stronie internetowej swoją ogólnoeuropejską działalnością handlową, w tym zbiórką zużytego oleju spożywczego i jego obrotem w całej Europie oraz produkcją biodiesla i jego obrotem. W co najmniej 40 przypadkach łącznie około 1000 ton tego paliwa, rzekomo wyprodukowanego w Bośni i Hercegowinie, zostało następnie przewiezione drogą lądową przez Chorwację i Austrię do Niemiec w ramach procedury tranzytu (TI) i przedstawione w Dreźnie do zgłoszenia celnego w celu dostarczenia lokalnemu przedsiębiorstwu **B.S. GmbH** (dyrektor zarządzający R.R.M.) w imieniu austriackiego przedsiębiorstwa **B.O.D. GmbH** (dyrektorzy zarządzający S.L. i G.K.), która była kontrahentem eksportera S.E.D.O.O. W 62 innych przypadkach łącznie około 1500 ton tego samego biodiesla zostało przetransportowane drogą lądową przez Chorwację do Austrii i przedstawione do zgłoszenia celnego w Spielfeld w Austrii w celu dostarczenia lokalnemu przedsiębiorstwu **B.O.D. GmbH** z siedzibą w M., Austria, kierowanemu przez dyrektora zarządzającego S.L. W przypadku wybranych dla obu dostaw regul incoterms i stanowiących ich podstawę umów chodziło o regułę »DAP (Delivered at Place/dostarczone do określonego miejsca)«, co oznacza, że dostawa powinna zostać realizowana przez S.E. w Austrii/Niemczech, podczas gdy procedura przywozu, w tym zgłoszenia celne, podlegała **B.O.D. GmbH**, wobec czego przedsiębiorstwo to było właściwym dłużnikiem celnym zgodnie z art. 77 kodeksu celnego Unii, mimo że korzystało ono z usług wyspecjalizowanej firmy przewozowej (art. 77 ust. 3).

Jednak z uwagi na to, że przedmiotowe zgłoszenie celne błędnie wskazywało na niepreferencyjne pochodzenie z Bośni i Hercegowiny oraz kod TARIC, wskutek czego biopaliwo byłoby zwolnione z cel antydumpingowych i kompensacyjnych, nawet gdyby jego rzeczywiste miejsce produkcji (USA) zostało podane w deklaracji, właściwy organ celny naliczył podatek VAT wyłącznie od przywozu. W wyniku tego powstała szkoda w wysokości co najmniej 1 295 151,11 EUR (445 151,11 EUR w niepobranym cłach w Niemczech i 850 000 EUR w Austrii). 25% udziałów w **B.S. GmbH** należy do słowackiej spółki **B.O.D. s.r.o. & co KS** (dyrektor zarządzający S.L., obywatel austriacki), która sama jest również spółką-dominującą austriackiej spółki **B.O.D. GmbH** (dyrektor zarządzający również S.L. oraz obywatel austriacki G.K.). Spółka **B.O.D. s.r.o. & co KS** była niekiedy reprezentowana przez G.K., chociaż oficjalną funkcję pełnił on wyłącznie w spółce **B.O.D. GmbH**. Sama spółka **B.O.D. GmbH** była zarówno kontrahentem domniemanego przedsiębiorstwa produkcyjnego S.E.D.O.O. w Bośni i Hercegowinie i odpowiedzialna za deklarację celną w Dreźnie, jak również odbiorcą niektórych towarów, które zostały zgłoszone w Dreźnie, mimo że następnie musiały zostać one przetransportowane z powrotem do Austrii, aby dotrzeć do odbiorcy towarów. Ponadto istnieją poszlaki wskazujące na to, że tego samego rodzaju umowy zawarto również z innymi przedsiębiorstwami będącymi odbiorcami w Niemczech a ostatecznie spółka **B.O.D. GmbH** była odbiorcą tych dostaw zgłoszonych w Austrii.

Dyrektor zarządzający **B.S. GmbH** (odbiorcy w większości przypadków, w których biodiesel został oclony w Dreźnie/Niemcy), *R.R.M.*, był pierwotnie założycielem i jedynym właścicielem wspomnianego przedsiębiorstwa, które miało produkować biodiesel i było dotowane ze środków unijnych. Ostatecznie, w związku z rozwojem rynku, stało się ono ekonomicznie niestabilne, co skłoniło *M.* do uczestnictwa w systemie, który wykorzystuje różnice między krajowymi przepisami podatkowymi, mającym na celu produkcję mineralnego oleju silnikowego i sprzedaży go jako „smaru” odbiorcom w Europie Wschodniej, co tym samym pozwoliło na uchylenie się od obowiązku zapłaty podatku energetycznego i VAT w wysokości około 73 mln EUR (akt oskarżenia prokuratury we Frankfurcie nad Menem, sygn. 7550 Js 216177/15 z dnia 31 lipca 2018 r.).

W 2018 roku w wyniku tych działań 25% udziałów w **B.S. GmbH** zostało nabytych przez słowacką spółkę **B.O.D. s.r.o. & co KS** (dyrektor zarządzający *S.L.*). Spółka ta jest jedynym jest jedynym współnikiem spółki **B.O.D. GmbH** (dyrektor zarządzający również *S.L.*).

Obywatele USA *B.V.* i *N.K.* są właścicielami spółki **S.E.D.O.O.**, która z kolei jest również własnością amerykańskich dostawców prefabrykowanego biodiesla (*B.E.S.* i *W.O. Trade LLC*), którzy realizowali dostawy na rzecz spółki **S.E.D.O.O.** pod przykrywką »zużyty olej spożywczy«, który był następnie ponownie wywożony do UE jako biodiesel wyprodukowany »w Bośni i Hercegowinie«. **S.E.D.O.O.** sama jest spółką zależną *B.E.S.*.

Wszystko to prowadzi do podejrzanego *M.*, który próbował uporać się z trudnościami ekonomicznymi swojego przedsiębiorstwa, uczestnicząc w nielegalnym systemie popełniania oszustw celnych i podatkowych na dużą skalę i wiążąc się z innymi podejrzanymi w organizacji przestępczej zajmującej się takimi działaniami na niekorzyść UE i jej państw członkowskich, i w ten sposób wprowadzając sztucznie »przecenione« paliwo na wspólny rynek.

W międzyczasie austriackie organy celne uzyskały w drodze pomocy administracyjnej potwierdzenie „autentyczności” świadectwa pochodzenia z Bośni. Jako że zostało ono jednak wydane przez samo przedsiębiorstwo **S.E.D.O.O.** ewidentnie zaangażowane w przestępstwo, ten wynik postępowania nie jest odpowiedni do obalenia pozostałych wniosków dowodowych.

Wobec opisanych faktów wymienione osoby fizyczne i prawne są podejrzane o popełnienie przestępstw, które wchodzą w zakres kompetencji Prokuratury Europejskiej na podstawie art. 22 ust. 1 rozporządzenia 2017/1939 w związku z art. 3 ust. 2 lit. a)–c) dyrektywy 2017/1371 (»dyrektywy PIF«). Karalność jest przewidziana w Niemczech na podstawie § 370 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 3 i § 373 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 Abgabenordnung oraz § 129 StGB. W Austrii ma ona miejsce zgodnie z § 135 ust. 2, § 39 ust. 1 lit. a) Finanzstrafgesetz (kodeksu karnego skarbowego) oraz § 278 StGB (kodeksu karnego)”.

W przedmiocie konieczności i zgodności z prawem nakazanych czynności stwierdzono, co następuje:

„Adresy, których dotyczy nakaz przeszukania, to adresy firmowe podejrzanego związku lub podejrzaných osób fizycznych. Ze względu na istniejące wobec nich podejrzenie popełnienia przestępstwa można przyjąć, że zabezpieczenie przedmiotów wymienionych w punkcie II jest konieczne ze względów dowodowych (§ 110 ust. 1 pkt 1 StPO [kodeksu postępowania karnego]), ponieważ w ten sposób można wyciągnąć wiarygodne wnioski co do tego, czy były to faktycznie faktury o nieprawidłowej lub sfalszowanej treści i czy zostały one wykorzystane do upozorowania zbyt niskiej wartości towarów w celu uniknięcia należności celnych przywozowych.

Nakaz przeszukania jest konieczny do wyjaśnienia przestępstw, ponieważ w odniesieniu do istniejącego wobec G.K., SL., B.O.D. GmbH podejrzenia popełnienia przestępstwa można jedynie w ten sposób zagwarantować, że poszukiwane dokumenty zostaną całkowicie zabezpieczone, bez zwłoki i bez zagrożenia dla postępowania przygotowawczego. Środki nie są nieproporcjonalne do wagi sprawy, zważywszy na grożącą karę”.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 6 Przeciwno zatwierdzeniu przez sąd nakazów przeszukania (przeszukania domów) skierowane są zażalenia z dnia 1 grudnia 2021 r. wniesione przez B.O.D. GmbH, G.K. i S.L. we właściwym terminie i mające identyczną treść, w których zarzuca się – w skrócie – brak podejrzenia popełnienia przestępstwa tudzież rażące braki w uzasadnieniu tego podejrzenia, niedopuszczalnie szerokie pod względem czasowym określenie zabezpieczenia oraz naruszenie art. 8 ust. 1 EKPC (naruszenie stosunku zaufania między prawnikiem a klientem) oraz wnoszony jest sprzeciw od nakazu i wykonania zabezpieczenia z powodu naruszenia prawa. Wreszcie podnoszony jest również „sprzeciw” wobec dalszego przekazania zabezpieczonych dokumentów władzom niemieckim do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia zażeń i sprzeciwów.
- 7 Austriacki pomocniczy delegowany prokurator europejski stwierdził w opinii z dnia 15 lutego 2022 r., że zażalenia nie powinny zostać uwzględnione, ponieważ – w skrócie – zarzuty merytoryczne nie są skuteczne, zwłaszcza że na mocy rozporządzenia 2017/1939 stworzony został nowy rodzaj ram prawnych dla transgranicznych postępowań przygotowawczych, który wprawdzie różni się od dotychczasowego przypadku pomocy prawnej między dwoma organami różnych państwach członkowskich, ale co do istoty stanowi dalszy rozwój zasady wzajemnego uznawania w sprawach karnych, wobec czego zgodnie z dyrektywą w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych obiektywne powody podjęcia czynności dochodzeniowych mogą być kontrolowane jedynie w państwie wydającym nakaz. W związku z tym przesłanki dopuszczalności, które należy oceniać zgodnie z prawem delegowanego

prokuratora europejskiego prowadzącego sprawę (art. 28 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2017/1939), powinny być badane wyłącznie przez sądy tego państwa. Dotyczy to również wyjaśnienia wykonywania uprawnień przez Prokuraturę Europejską. W państwie członkowskim pomocniczego delegowanego prokuratora europejskiego przy wykonywaniu czynności dochodzeniowych powinno być badane jedynie tamtejsze prawo formalne, a nie aspekty materialnoprawne. W zależności od przypadku należy podkreślić, że odpowiednie podejrzenie popełnienia przestępstwa zostało już zbadane w Republice Federalnej Niemiec przez właściwego sędziego śledczego Amtsgericht München (sądu rejonowego w Monachium). Zażalenie nie powinno zatem zostać uwzględnione.

- 8 Wnoszący zażalenia zakwestionowali te wnioski i zasadniczo stwierdzili, że ich zdaniem w Austrii nie zostało popełnione przestępstwo tudzież że brak jest wystarczającego wstępnego podejrzenia wobec wymienionych podejrzanych, dlatego też austriackie organy celne słusznie wskazały na „problemy w zakresie karnoprawnej możliwości udowodnienia i identyfikowalności”. Zważywszy na to, brak jest jednak w każdym razie proporcjonalności i konieczności nakazanych przeszukań (oświadczenie z dnia 14 marca 2022 r.).
- 9 Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu) musi rozstrzygnąć zażalenia na nakazy przeszukania miejsc zatwierdzone przez wyżej wymienione sądy pierwszej instancji.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 10 Z art. 31 ust. 3 i art. 32 rozporządzenia 2017/1939 w związku ze sformułowanymi w tym względzie motywami można by wnioskować, że w przypadku czynności, na którą zgodę ma wydać sąd w państwie, w którym działa pomocniczy delegowany prokurator europejski, czynność, która ma zostać przeprowadzona, należy zbadać zgodnie ze wszystkimi formalnymi i materialnymi przepisami tego państwa członkowskiego. Oznaczałoby to jednak, że sądowi, do którego pomocniczy delegowany prokurator europejski wniósł sprawę, należałoby przekazać jako podstawę oceny wszystkie niezbędne dokumenty lub akta z państwa, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę, co w szczególności w przypadku gdy dotyczy to kilku państw członkowskich – niezależnie od sporządzenia niezbędnych tłumaczeń – wiązałoby się z kontrolą jednej i tej samej procedury dochodzeniowej w celu wydania zgody na czynność w różnych państwach o różnych systemach prawnych. Tak byłoby w każdym razie w przypadku, gdy w państwie, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę, nie jest w ogóle wymagana zgoda organu sądowego na daną czynność.
- 11 Powyższe uwzględniałoby wprawdzie fakt, że Prokuratura Europejska stanowi jeden urząd (zob. art. 8 ust. 1 rozporządzenia 2017/1939) i w związku z tym instrumenty prawne wzajemnego uznawania powinny być stosowane tylko w wyjątkowych przypadkach (art. 31 ust. 6 rozporządzenia 2017/1939), jednakże

praktycznie powodowałyby ogromny krok wstecz. W przeciwieństwie bowiem na przykład do europejskiego nakazu dochodzeniowego (END), który musi zostać zbadany w państwie wykonującym nakaz jedynie pod kątem kilku aspektów formalnych, w każdym zainteresowanym państwie członkowskim (w zależności od krajowego stanu prawnego) musiałyby zostać przeprowadzone pełne badanie poprzedniego postępowania przygotowawczego w celu zatwierdzenia wnioskowanej czynności (w wypadku tej czynności zgodnie ze stanem prawnym państwa, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę; art. 31 ust. 2 rozporządzenia 2017/1939). Również przy wykonywaniu czynności należy w możliwie jak największym stopniu przestrzegać przepisów państwa, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę (art. 32 rozporządzenia 2017/1939). To z kolei oznacza, że – jak już wyjaśniono – musiałyby zostać przekazane nie tylko zaświadczenie w rozumieniu END, ale w każdym przypadku wszystkie materiały z akt niezbędne do oceny, ponieważ w przeciwnym razie zainteresowane sądy nie dysponowałyby konieczną bazą decyzyjną dla formalnego i materialnego zbadania stanu faktycznego.

- 12 Dokonując wykładni przedmiotowego rozporządzenia 2017/1939 w świetle szybkiego, skutecznego i ekonomicznego ścigania karnego, uzasadniony jest zatem wniosek, że zatwierdzenie czynności przez organ sądowy w kraju wezwanego delegowanego prokuratora europejskiego powinno ograniczać się wyłącznie do aspektów formalnych. Tak powinno być przynajmniej w przypadku, gdy kontrola sądowa miała już miejsce w państwie, w którym działa delegowany prokurator europejski prowadzący sprawę.
- 13 Takiej wykładni stoi jednak na przeszkodzie wyraźnie unormowane jedynie posiłkowe stosowanie instrumentów dotyczących wzajemnego uznawania takich decyzji (art. 31 ust. 6 rozporządzenia 2017/1939).
- 14 W związku z tym zwrócono się Trybunału Sprawiedliwości o wyjaśnienie stanu prawnego w tym zakresie.